

## การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี\*

### INTEGRATING TISIKKHA PRINCIPLES FOR HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT OF THE OFFICE OF EDUCATIONAL SERVICE AREAS, RATCHABURI PROVINCE

วินัส ธรรมสารโรรัตน์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุยะพรหม  
Venus Thamsarorat, Kiettisak Suklueang, Surapon Suyaprom  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
Mahachulalongkornrajavidyalaya University  
Corresponding Author E-mail: Venusthamsarorat@gmail.com

#### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี วิธีดำเนินการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างเชิงปริมาณ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 332 คน และเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูป/คน นำไปวิเคราะห์แบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู ศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักไตรสิกขาส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. รูปแบบการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความสัมพันธ์ดังนี้ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 5 ด้าน นำหลักไตรสิกขาบูรณาการเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย 1. ศีล: พฤติกรรม โดยประพฤติ ปฏิบัติในทางที่ดีทั้งทางกาย วาจา และใจ 2. สมาธิ: จิตใจมุ่งมั่น โดยปฏิบัติงานโดยเอาใจใส่ตรวจสอบผลงานอยู่เสมอ 3. ปัญญา: องค์ความรู้ โดยมีสติและแก้ไขโดยใช้หลักเหตุผล

**คำสำคัญ:** การบูรณาการ; หลักไตรสิกขา; การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

## Abstract

The objectives of this research article were to study 1. Human resource development 2. Factors affecting human resource development and 3. To present a model for integrating TISIKKHA, Threefold Trainings, Principles for human resource development of the Ratchaburi Educational Service Area Office. The research was conducted by the mixed research methods. The quantitative research used a survey method by collecting field data from a sample of 332 people and the qualitative method collected data from document study and in-depth interviewing 18 key informants. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research were found that: 1. Human resource development of the Ratchaburi Educational Service Area Office was found to be by overall at a high level, sorted as follows: professional self-development, the spirit of being a teacher, potentials and for learning management Knowledge, ability to use digital technology and skills in performing duties 2. Factors affecting human resource development were found to be Human resource development process and the Tisikkha principles affected human resource development of the Ratchaburi Provincial Educational Service Area Office with statistically significance at the 0.05 level. 3. Model of integrating the Threefold Training Principles for human resource development. There was a relationship as follows. Develop human resources in 5 areas, using the three-fold trainings principles integration for human resource development, consisting of 1. Sila, precepts: behavior by behaving and acting in a good way, both physically, verbally, and mentally. 2. Samadhi, concentration: the mind is determined by performing work by always paying attention to checking the results. 3. Panna, Wisdom: knowledge by being conscious and correcting using reason.

**Keywords:** Integration; Tisikkha Principles; Human Resource Development

## บทนำ

จังหวัดราชบุรีสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 3 ซึ่งพบว่าการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดราชบุรี พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายด้านทั้ง 1. บุคลากรที่ได้รับมอบหมายการปฏิบัติหน้าที่งาน กศจ. เป็นกลุ่มอำนวยการ ซึ่งวาระการประชุมส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ทำให้บุคลากรผู้จัดทำรายงานการประชุมไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ ในการบริหารงานบุคคล ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่ตรงกับความรู้ ความสามารถ อาจส่งผลเสียหายได้ในอนาคต 2. การกำหนดการประชุมในบางครั้ง ไม่สามารถกำหนดได้เองตามความประสงค์ ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ได้รับแจ้งในแต่ละคราว ซึ่งบางครั้งการประชุมต้องจัดแบบกระชั้นชิด การเตรียมความพร้อม การจัดเตรียมเอกสารประกอบการประชุม ไม่ทันต่อความต้องการ เนื่องจากบุคลากรมีไม่เพียงพอ 3. งบประมาณในการประชุมที่ได้รับจัดสรรมีไม่เพียงพอกับการใช้จ่าย ตามที่ได้รับจัดสรรมีเพียงค่าเบี้ยประชุม ค่าเดินทางไปราชการ และค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม ซึ่งทำให้ไม่สามารถเบิกจ่ายเป็นค่าจัดทำรูปเล่มเอกสารในการประชุม ค่าวัสดุอุปกรณ์ประกอบการประชุม และค่าอาหาร ส่งผลให้ต้องขอใช้งบประมาณสำนักงานที่มีอยู่เพียงน้อยนิดในการดำเนินงานในสำนักงาน (กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานศึกษาธิการภาค 3, 2562)

ดังนั้นบุคลากรด้านการศึกษายังต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นครูที่มีทักษะความสามารถสอดคล้องกับการพัฒนาของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักไตรสิกขาเข้ามาพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ส่วนที่เป็น ศีล คือองค์ประกอบของ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ศีลสิกขา มีจุดมุ่งหมายเพื่อการประพฤติดีประพฤติถูกตามหลักทั่วไป ทั้งทางกาย ทางวาจา เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำตนให้เดือดร้อน ในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกันอยู่ของสังคม มนุษย์ ครอบครัว สภาพแวดล้อม ส่วนที่เป็นสมาธิ ประกอบด้วย สัมมาวายามะ สัมมาสมาธิ และสัมมาสติ เรียกว่าจิตสิกขา คือสามารถบังคับจิตใจของตัวเองไว้ได้ ในสภาพที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดตามที่ตนต้องการ ให้อยู่ในลักษณะที่พร้อมมีสมรรถภาพที่ดีในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ทางจิต ส่วนที่เป็น ปัญญา ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ หรือเรียกว่าปัญญาสิกขา หมายถึง การฝึกอบรมทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องและสมบูรณ์ถึงที่สุดในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง (สัจธรรม) ความจริงที่ไม่ใช่ความจริงแท้ คือความจริงตามความเข้าใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) โดยนำเข้ามา บูรณาการเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ให้เป็นผู้ที่มีธรรม มีทีมงาน มีทุนทางสติ ปัญญา และสังคม ในการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาประเทศ

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “การบูรณาการตามหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี” โดยการศึกษาครั้งนี้ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับศาสตร์ทางตะวันตกเพื่อให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาพัฒนาด้านจิตใจด้วย โดยศึกษาเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาและแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีหรือไม่อย่างไร ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่โดยอาศัยการบูรณาการระหว่างศาสตร์ตะวันตกและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และช่วยให้นักวิจัย นักวิชาการ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางที่นำเสนอต่อไป

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี

## วิธีดำเนินการวิจัย

### 1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวโดยไม่มีการทดลอง

### 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ บุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 332 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 181 ตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 4 คน ครูในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 4 คน บุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้ประกอบการ จำนวน 2 คน นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน รวม 18 รูปหรือคน

### 3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือแบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2. กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3. หลักสูตรศึกษา และ 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ส่วนในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ โดยการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

### 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจาก บุคลากรของการกีฬาแห่งประเทศไทย จำนวน 181 ตัวอย่าง และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูปหรือคน

### 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกครั้งหนึ่ง

## ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.80$ , S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ ( $\bar{X} = 4.15$ ) รองลงมาคือ มีจิตวิญญาณความเป็นครู ( $\bar{X} = 4.12$ ) อันดับสามคือ ศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน ( $\bar{X} = 4.08$ ) ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ( $\bar{X} = 4.05$ ) และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ( $\bar{X} = 3.99$ ) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี พบผลการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย การศึกษา การฝึกอบรม การพัฒนา อย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ดังแสดงในตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี

ตัวแปรการพัฒนาผู้สูงอายุ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.635	.170		3.733**	.000
การพัฒนา (Pro3)	.367	.073	.364	5.047**	.000
การฝึกอบรม (Pro2)	.310	.079	.327	3.906**	.000
การศึกษา (Pro1)	.183	.057	.217	3.212**	.002

Multiple R = .839c R2 = .705 Adjusted R2 = .700 Std. Error = .336

\*\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1. พบว่า กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ การพัฒนา การฝึกอบรม การศึกษา ผลการวิเคราะห์หมีค่า สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R2) เท่ากับ .700 แสดงว่า กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 70.0 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = .635 + .367Pro3 + .310Pro2 + .183Pro1$$

$$ZY = .364ZPro3 + .327ZPro2 + .217ZPro1$$

สมมติฐานที่ 2 หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล (พฤติกรรม) สมาธิ (จิตใจมุ่งมั่น) ปัญญา (องค์ความรู้) อย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ดังแสดงในตารางที่ 2

**ตารางที่ 2** หลักไตรสิกขาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี

ตัวแปรหลักไตรสิกขา	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.723	.248		10.987**	.000
ปัญญา (องค์ความรู้) (Sikka3)	.203	.080	.232	2.537*	.012
ศีล (พฤติกรรม) (Sikka1)	.181	.086	.192	2.096*	.037

Multiple R = .386b R2 = .149 Adjusted R2 = .139 Std. Error = .569

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, \*\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักไตรสิกขาส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ปัญญา (องค์ความรู้) และศีล (พฤติกรรม) โดยมีเพียงสมาธิ (จิตใจมุ่งมั่น) เท่านั้นไม่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีในการศึกษารั้งนี้ ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R2) เท่ากับ .139 แสดงว่า หลักไตรสิกขาสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 13.9 ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 2.723 + .203Sikka3 + .181Sikka1$$

$$ZY = .232ZSikka3 + .192ZSikka1$$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รูปแบบการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี มีดังนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ทั้ง 5 ด้านประกอบด้วย ศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ และมีจิตวิญญาณความเป็นครู โดยนำหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณาการเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 1. ศีล : พฤติกรรม โดยประพฤติ ปฏิบัติในทางที่ดีทั้งทางกาย วาจา มีระเบียบ วินัย ความผิชอบและตรงต่อเวลา 2. สมาธิ : จิตใจมุ่งมั่น โดยปฏิบัติงานโดยเอาใจใส่ใฝ่ตรวจสอบผลงานอยู่เสมอ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและอดทนต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทำวัตร สวดมนต์เพื่อให้จิตใจสงบสุข 3. ปัญญา : องค์ความรู้ โดยยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีสติและแก้ไขโดยใช้หลักเหตุผล ปฏิบัติซัดเกล้ากิเลสลดความโลภ โกรธ หลง ทำงานแบบรู้จริง ลงมือปฏิบัติ และสัมผัสผลลัพธ์ที่ดี นอกจากนี้ยังอาศัยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ทั้งด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม และด้านการพัฒนา

### อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ รองลงมาคือ มีจิตวิญญาณความเป็นครู อันดับสามคือ ศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติทัศน์ นิพนธ์พิทยา (2562) เรื่อง รูปแบบ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย พบว่า ทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือด้านความจงรักภักดี ด้านความกล้าหาญ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านความเป็นทหารอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนูวัต กระจังษ์ (2557) เรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธ เพื่อแก้ปัญหาบริโภคนิยมของเยาวชนนั้น สถาบันครอบครัว สังคม ต้องปรับเปลี่ยนมาตรฐานการเลี้ยงดูหรือจัดการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสติปัญญาของเยาวชน ให้ถูกต้องเหมาะสม และจัดการศึกษาอบรมขัดเกลาเยาวชนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงคุณค่าวัฒนธรรมอันดีงาม

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ การพัฒนา การฝึกอบรม การศึกษา โดยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถร่วมกัน ทำนายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 70.0 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของสายรุ้ง บุบผาพันธ์ (2558) เรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า 1. การพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวคิดของลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler) คือการพัฒนาที่ตัวบุคคลเพื่อให้บุคคลนั้น ๆ มีศักยภาพในการสนองต่อความต้องการขององค์การและสังคมโดยมีกิจกรรมต้องปฏิบัติได้แก่ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development) ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความสามารถ (Capacities) ตลอดจนทัศนคติ (Attitude) 2. การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่างเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทักษะ ตลอดจนทัศนคติในการปฏิบัติงานโดยได้มีการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาข้าราชการพนักงาน ลูกจ้างประจำและพนักงานจ้าง

ด้านหลักไตรสิกขาส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ปัญญา (องค์ความรู้) และศีล (พฤติกรรม) โดยมีเพียง สมาธิ (จิตใจมุ่งมั่น)

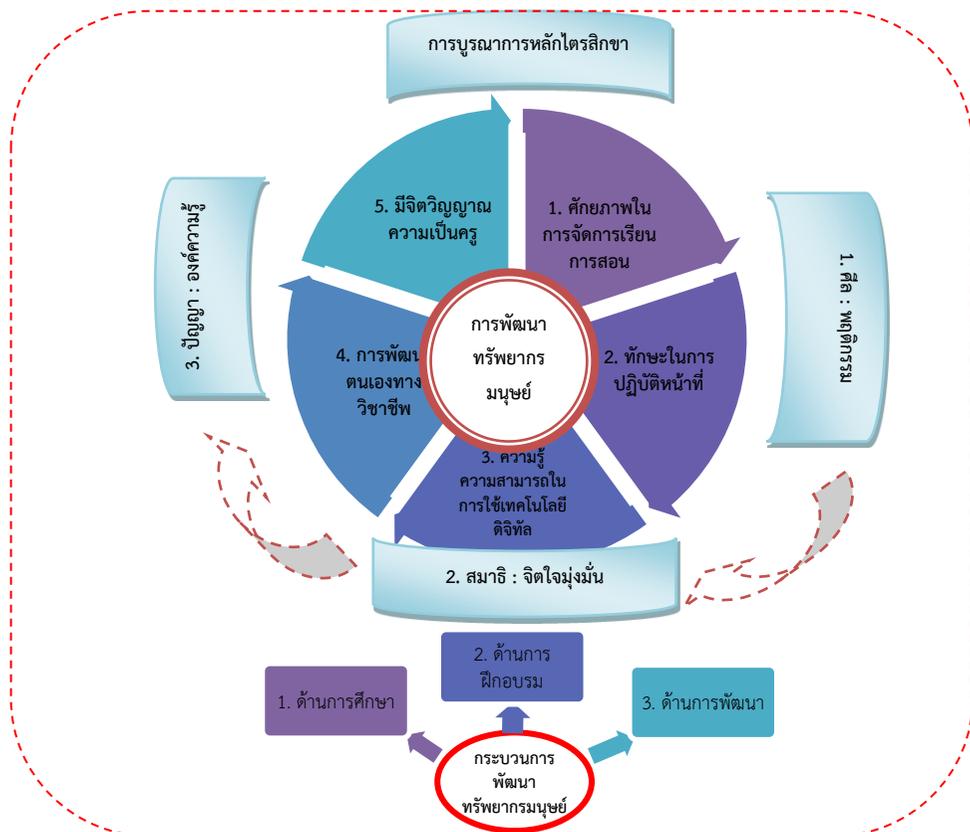
เท่านั้นไม่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีในการศึกษารั้งนี้ โดยหลักไตรสิกขาสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 13.9 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ (หวานผล) (2564) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่าง คือ การพัฒนา และสวัสดิการของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังบูรณาการหลักพุทธธรรมคือหลักไตรสิกขา 3 เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ถูกต้องตามหลักการและหลักธรรม ดังนี้ 1. สีสสิกขา ประกอบด้วย จัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยนิมนต์พระมาสอนธรรมะและสนทนาธรรมจากนักบวช จัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวันพระ สวดมนต์ทำบุญตักบาตรและการปฏิบัติธรรมร่วมกัน ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ร่วมกัน 2. จิตตสิกขา ประกอบด้วย มีการมีการเปิดห้องสวดมนต์หรือห้องทำสมาธิระหว่างรอแพทย์ตรวจส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำขนมไทยและมีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ 3. ปัญญาสิกขา ประกอบด้วย มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ รูปแบบการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี มีดังนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ และมีจิตวิญญาณความเป็นครู โดยนำหลักไตรสิกขาเข้ามามีบูรณาการเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 1. ศีล : พุทธกรรม โดยประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีทั้งทางกาย วาจา และใจ มีระเบียบ วินัย ความผิชอบและตรงต่อเวลา 2. สมาธิ : จิตใจมุ่งมั่น โดยปฏิบัติงานโดยเอาใจฝักใฝ่ตรวจสอบผลงานอยู่เสมอ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและอดทนต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทำวัตร สวดมนต์เพื่อให้จิตใจสงบสุข 3. ปัญญา : องค์กรความรู้ โดยยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีสติและแก้ไขโดยใช้หลักเหตุผล ปฏิบัติขัดเกลาจิตใจเสลดความโลภ โกรธ หลง ทำงานแบบจริงจัง ลงมือปฏิบัติ และสัมผัสผลลัพธ์ที่ดี นอกจากนี้ยังอาศัยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ทั้งด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม และด้านการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย สุขตาม (2555) เรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเป็นแนวคิดที่สามารถผลักดันให้ทุนมนุษย์ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักพุทธธรรมที่สำคัญได้แก่ ภาวนา 4 ไตรสิกขา สปัทธิธรรม 7 จริต 6 รวมทั้งการพิจารณาจากผู้

รับเข้าการพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยการมองหลักการต่าง ๆ จากการศึกษาเรื่องบัว 4 เหล่าอันเป็นการพิจารณาคุณสมบัติในการเรียนรู้ของบุคคลทางพระพุทธศาสนา สำหรับหลักการพัฒนาทุนมนุษย์และผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อการพัฒนาทุนมนุษย์นั้น พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาปฏิสัมพันธ์กับมิติพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กระแสโลกาภิวัตน์ รวมทั้งเทคโนโลยีต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคศาสนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ พุทธวิธีในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการคนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี

### องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ได้ดังภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี

จากภาพดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ดังนี้

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ทั้ง 5 ด้านประกอบด้วย 1. ศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยไม่เน้นการบรรยายแต่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แบบร่วมมือ สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน การมอบหมายงานและการนิเทศงาน และจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธี Active Learning 2. ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีทักษะในการทำงานเป็นทีม การแก้ไขปัญหา การสื่อสารกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล การเจรจาต่อรองและความฉลาดทางอารมณ์ การบริหารความสมดุลในชีวิตสร้างความมั่นใจในตัวเอง 3. ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยสามารถใช้โปรแกรมเพื่อสร้างสื่อดิจิทัลได้อย่างดีและมีความทันสมัย สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็วและตรงตามที่ต้องการ สามารถใช้งานคอมพิวเตอร์ได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว นำโปรแกรมต่าง ๆ และสื่อออนไลน์มาใช้ในการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์และมีจริยธรรม 4. การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในระดับองค์กรและระดับเครือข่าย พัฒนาสมรรถนะและพัฒนาตนเอง แสดงบทบาทในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรและสร้างนวัตกรรม พัฒนาทัศนคติทางบวกทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ ปฏิบัติตนตามหลักการครองตน ครองคน ครองงาน 5. มีจิตวิญญาณความเป็นครู โดยแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล คร่ำคร่าในผลสำเร็จที่เกิดจากการปฏิบัติงาน พร้อมจะพัฒนาตนเองเพื่อสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเสมอภาค มีความเสียสละในงานครู แสดงพฤติกรรมให้เป็นที่ประจักษ์ น่าชื่นชม ถ่ายทอดความรู้ด้วยความทุ่มเท เพื่อประโยชน์ต่อลูกศิษย์

โดยนำหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณาการเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 1. ศีล: พฤติกรรม โดยประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีทั้งทางกาย วาจา และใจ มีระเบียบ วินัย ความผิชอบและตรงต่อเวลา 2. สมาธิ: จิตใจมุ่งมั่น โดยปฏิบัติงานโดยเอาใจฝักใฝ่ตรวจสอบผลงานอยู่เสมอ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและอดทนต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทำวัตร สวดมนต์เพื่อให้จิตใจสงบสุข 3. ปัญญา: องค์ความรู้ โดยยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีสติและแก้ไขโดยใช้หลักเหตุผล ปฏิบัติขัดเกลากิเลสลดความโลภ โกรธ หลง ทำงานแบบจริงจัง ลงมือปฏิบัติ และสัมผัสผลลัพธ์ที่ดี นอกจากนี้ยังอาศัยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรี ทั้งด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม และด้านการพัฒนา

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีควรมีนโยบายพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับการศึกษายุคใหม่ ทั้งเรื่องของการประชุมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมให้บุคลากรให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและพัฒนาศักยภาพบุคลากรโดยการเรียนรู้ทางสื่อออนไลน์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีควรมีนโยบายเกี่ยวกับการนำหลักไตรสิกขามาเป็นหลักในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้บุคลากรทางการศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความถึงพร้อมด้วยพฤติกรรมอันดี มีสติ และปัญญาสอดคล้องกับโลกสมัยใหม่

### ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีควรส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันรักษาศีล 5 เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นแม่พิมพ์ของชาติ เพื่อพัฒนานักเรียน
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีควรพัฒนาบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและอดทนต่อหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายอย่างดี
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดราชบุรีควรพัฒนาในลักษณะของการบูรณาการ เชื่อมโยงความคิดรวบยอดกับวิถีชีวิตของผู้เรียน ผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ มีวินัยในการเรียนรู้ ติดตาม ช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในด้านการจัดการศึกษาของเขตการศึกษาในแต่ละจังหวัด เพื่อให้เห็นความเหลื่อมล้ำและช่องว่างของการศึกษาในพื้นที่เมืองกับพื้นที่ชนบท
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและการพัฒนาทางเทคโนโลยีว่าส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยอย่างไรบ้าง

## เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มบริหารงานบุคคล. (2562). รายงานผลการดำเนินงาน โครงการติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบ ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 3. กรุงเทพฯ: สำนักงานศึกษาธิการภาค 3.
- ฐิติพัฒน์ นิพนธ์พิทยา. (2562). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชฎญา ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ (หวานผล). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชฎญา ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย สุขตาม. (2555). การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชฎญา ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สายรุ้ง บุบผาพันธ์. (2558). การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชฎญา พุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. (2565). บุคลากร. สืบค้น 7 มกราคม 2565, จาก <http://rb2.go.th/index.php#>
- อนูวัต กระสังข์. (2557). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชฎญา พุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3<sup>rd</sup> ed). New York: Harper and Row.